

Toegankelijk stemmen voor mensen met een visuele beperking

Inleiding

In de Grondwet staat dat iedere stemgerechtigde Nederlandse burger tijdens de verkiezingen kan stemmen. De stem wordt geheel anoniem en met behoud van stemgeheim uitgebracht. De Oogvereniging vindt dat dit ook zou moeten gelden voor mensen met een visuele beperking. Ook zij moeten zelfstandig en met behoud van stemgeheim kunnen stemmen.

De Oogvereniging pleit al langere tijd voor elektronisch stemmen met ondersteuning van audio. Helaas is dat nog steeds niet mogelijk. Het gebruik van de stemmal met audio-ondersteuning ziet de Oogvereniging dan ook als een goede tweede. De blinde of slechtziende kiezer kan met behulp van de mal bepalen welk vakje hij rood wil maken. De audio-ondersteuning maakt het mogelijk om in het stembokje de kieslijsten te beluisteren en hulp te krijgen bij het invullen van het stembiljet.

Volgens de Kieswet kunnen kiezers met een visuele beperking bij het uitbrengen van hun stem de hulp inroepen van een zelfgekozen persoon. Dit kan een naaste zijn, maar ook een medewerker van het stembureau. De Oogvereniging vindt het belangrijk dat ook deze mogelijkheid blijft bestaan.

Hieronder leest u wat er nodig is om de stemmal succesvol in te zetten en blinde en slechtziende kiezers zelfstandig te laten stemmen.

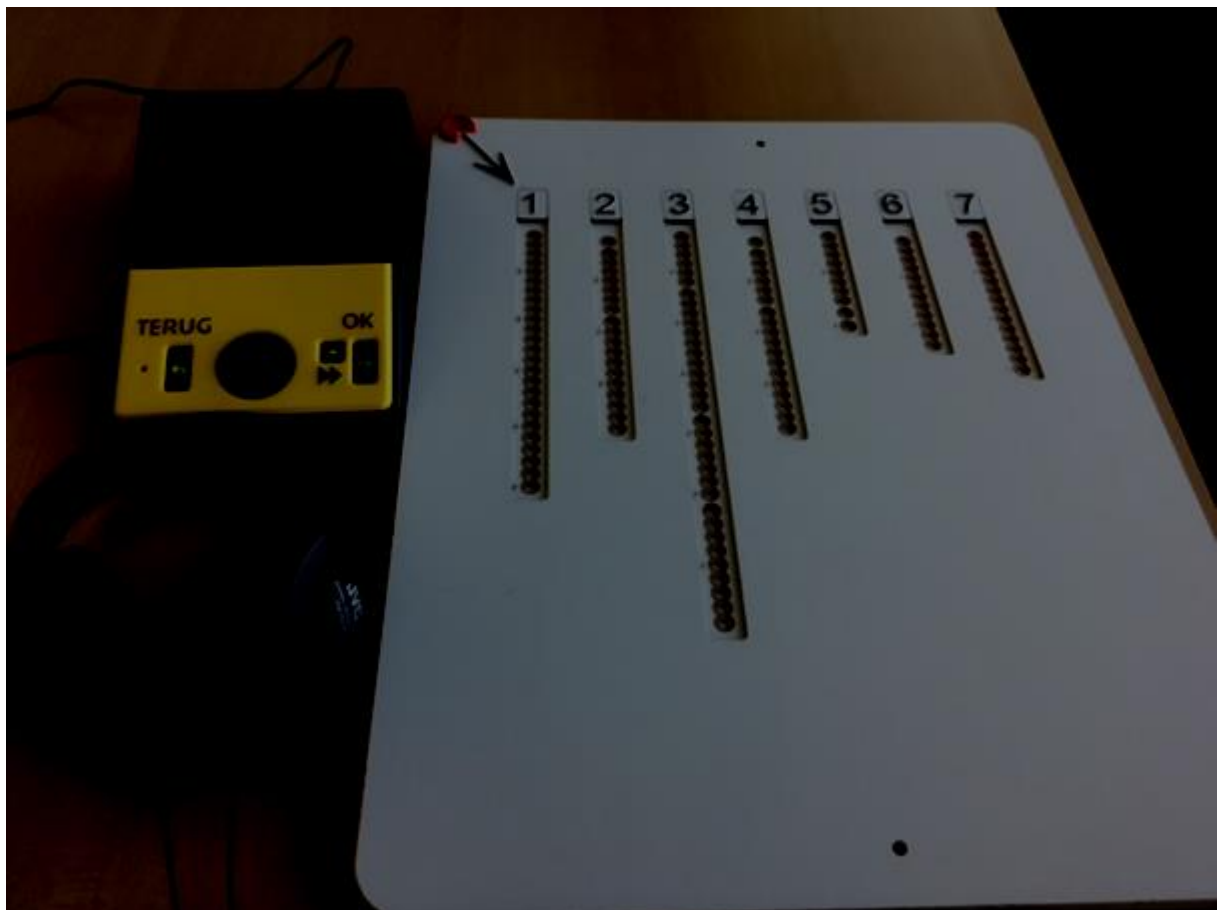
1. De stemmal

De stemmal is een grote plaat met gaatjes, cijfers en lijnen. De gaatjes komen overeen met de rondjes op het stembiljet voor de namen van de kandidaten. De cijfers komen overeen met de nummering van de partijen en de lijnen zijn nodig om over de mal te navigeren. De mal wordt gefabriceerd door FabLab Den Haag. FabLab heeft de juiste apparatuur, kennis en ervaringsdeskundigheid in huis om de mal te produceren volgens de opgestelde richtlijnen.

Het stembiljet wordt telkens aangepast aan de verkiezingen die op dat moment plaatsvinden. Daarom moet ook de mal steeds opnieuw worden gemaakt. Op de foto hieronder ziet u de mal zoals die tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 in Velthoven

is gebruikt. De nieuwe mal zal er wellicht iets anders uitzien, omdat eerdere ervaringen nog worden verwerkt bij de productie van de volgende versie.

Het stembiljet wordt door de medewerker van het stembureau in de mal gelegd. Daarna kan de kiezer zelfstandig zijn weg vinden, eventueel na uitleg van de stembureau medewerker. Indien de kiezer dit wenst kan hij het stembiljet na het uitbrengen van de stem op geldigheid laten controleren door de stembureau medewerker. Als het stembiljet ongeldig wordt verklaard is het volgens de wet toegestaan een nieuw stembiljet te ontvangen voor een nieuwe poging.

2. **Soundbox, inclusief ingesproken sd-kaart en hoofdtelefoon**

De Soundbox is een afgeleide van de OrionWebbox. De webbox wordt door blinde en slechtziende mensen gebruikt om gesproken ondertiteling te beluisteren, boeken te lezen etc. De Soundbox heeft speciale software gekregen die oorspronkelijk is ontworpen om geheel zelfstandig elektronisch te stemmen met behulp van een stemprinter.

De software van de Soundbox is zo aangepast dat de kieslijst wordt voorgelezen. Eerst worden de partijen genoemd, daarna de kandidaten van de gekozen partij. Als de kandidaat is geselecteerd wordt de kiezer via gesproken instructie geholpen het juiste vakje rood te maken. Om te voorkomen dat de volgende kiezer kan horen wat zijn voorganger gekozen heeft, is het van belang dat de stembureau medewerker altijd controleert of de Soundbox goed is afgesloten en in de beginstand staat.

De Soundbox wordt links onder het plateau van het stemhokje geplaatst. Vanwege ruimtegebrek kan de Soundbox niet op het plateau neergezet worden. De Soundbox wordt geleverd door Solutions Radio.

3. **De weg vinden in het stembureau**

Om te zorgen dat de slechtziende of blinde kiezer zelfstandig vanaf de toegangsdeur van het stembureau de stemtafel, het stemhokje en de stembus kan bereiken is het noodzakelijk om routegeleiding op de vloer aan te brengen. Dit kan in de vorm van officiële geleidelijnen, maar ook via de zogenoemde gidsgeleidelijnen. Verschil tussen het oppervlak van de vloer en een kleine verhoging hierin is voor de meeste mensen voldoende om de weg te vinden. Let er bij het aanleggen van deze lijnen op dat andere kiezers geen hinder ondervinden of gevaar lopen bij het passeren ervan. Stroken vinyl zijn vaak voldoende: een hoogte van 2 tot 3 mm, duidelijke kleurcontrasten en goed vastgeplakt!

4. **Extra stemhokje**

De mal is vrij groot omdat het stembiljet er volledig in moet passen. Het is niet handig om de mal steeds uit het stemhokje te moeten verwijderen als een "gewone" kiezer het stembiljet wil invullen. Daarom wordt aangeraden een extra stemhokje in het stembureau te plaatsen. Dit voorkomt onnodig lange wachttijden voor de "gewone" kiezer. Zijn er meer verkiezingen tegelijkertijd (en dus meer mallen), dan is het raadzaam om naast het stemhokje ook een extra tafel te plaatsen om de niet gebruikte mal op neer te leggen.

5. **Markering op stembus**

Soms zijn er meer verkiezingen tegelijkertijd en staan er dus verschillende stembussen in het stembureau. De blinde of slechtziende kiezer moet weten in welke bus hij welk stembiljet moet deponeren. De stembus moet dan ook gemarkeerd worden met voelbare en contrastrijke letters. Uitgangspunt is de eerste letter van de verkiezing. Worden er bijvoorbeeld gemeenteraadsverkiezingen en een raadgevend referendum

gehouden, dan is de ene **stembus** voorzien van een voelbare en duidelijk zichtbare G en de andere van een voelbare en duidelijk zichtbare R. Is er maar één verkiezing en dus slechts één stembus, dan is markeren niet nodig.

6. Extra medewerker stembureau

Om de slechtziende of blinde kiezer waar nodig te kunnen begeleiden, het stembiljet in de mal te leggen en de Soundbox goed in te stellen is het noodzakelijk om een extra medewerker aan het stembureau toe te voegen.

7. Training stembureau medewerkers

Op een locatie waar de mal aanwezig is wordt van de stembureau medewerkers meer gevraagd dan op een "normaal" stembureau. Daarom is het belangrijk dat de medewerkers worden getraind in het uitvoeren van de extra taken en in de omgang met blinde en slechtziende kiezers (zie bijlage 2).

8. Communicatie

Om te zorgen dat blinde en slechtziende kiezers weten dat zij met de stemmal zelfstandig kunnen stemmen is vroegtijdige communicatie van belang. Bij het verspreiden van de kieslijsten moet het stemmen met de stemmal dus al genoemd worden (zie bijlage 3).

9. Evaluatie gebruik stemmal en audiobox

Het gebruik van de stemmal en audiobox tijdens de verkiezingen is nog niet standaard geregeld. De apparatuur is ook nog niet perfect, verbeteringen zijn nog steeds mogelijk. Het is daarom van belang het gebruik van de apparatuur goed te evalueren. Hiervoor heeft de Oogvereniging een enquête ontwikkeld die afgenomen wordt bij alle kiezers die de apparatuur hebben gebruikt. Dit kan digitaal of eventueel op papier. De enquête wordt beschikbaar gesteld op het moment van de verkiezingen.

Bijlage 1: voorwaarden aanleveren kieslijsten i.v.m. stemmal en Soundbox

De kieslijsten worden pas laat definitief vastgesteld. Er gelden enkele strikte regels voor het aanleveren van de kieslijsten, zodat **de producenten van** de stemmal en de Soundbox ermee overweg kunnen. Hieronder leest u waar de kieslijsten aan moeten voldoen:

- Kieslijsten aanleveren in xml-formaat voor de Soundbox.
- Kieslijst voor de mal aanleveren:
 - 1x als pdf 1:1 met alle gegevens zoals gebruikt voor het drukken, inclusief font(s) – flattened – &
 - 1x als pdf 1:1 met cropmarks en cirkels (voor het rode potlood).
- Namen van kandidaten fonetisch gespeld aanleveren i.v.m. goede uitspraak.
- De definitieve kieslijsten zo spoedig mogelijk na vaststellen aanleveren bij producent in bovengenoemde opmaak i.v.m. de zeer beperkte productietijd.

Bijlage 2: training

Om de stemmal en Soundbox goed te kunnen inzetten is het nodig dat zowel stembureau medewerkers als blinde en slechtziende kiezers worden getraind. Voor de doelgroep kunnen oefensessies worden georganiseerd waarbij de potentiële kiezers de mal en de Soundbox kunnen uitproberen en een fictieve stem kunnen uitbrengen. Het beste werkt dit door de **potentiële** kiezer de opdracht te geven een specifieke kandidaat aan te kruisen. Na het uitbrengen van de stem kan gecontroleerd worden of het goed gegaan is. Waar nodig kunnen medewerkers van Koninklijke Visio en/of Bartimeus helpen bij deze oefensessies.

Voor de stembureau medewerkers kunnen trainingssessies worden georganiseerd waarin aandacht wordt besteed aan de werking van de mal en de Soundbox en aan de benadering van kiezers met een visuele beperking. Ook hiervoor kunnen medewerkers van Koninklijke Visio en/of Bartimeus worden ingezet, evenals ervaringsdeskundigen vanuit de Oogvereniging.

Bijlage 3: communicatie

Communicatie is een essentieel onderdeel van dit project. De stemmal en Soundbox zijn nog geen standaardhulpmiddel. Via lokale media, nieuwsbrieven van de Oogvereniging, gehandicaptenplatforms, Koninklijke Visio, Bartimeus en in de informatiebrief bij de stempas moeten ze daarom onder de aandacht worden gebracht. In de communicatie moet worden gewezen op de mogelijkheid om zelfstandig te stemmen, bij welk stembureau de kiezers terecht kunnen, hoe ze zich kunnen voorbereiden etc.

Oogvereniging

Bijlage 4: contactgegevens

Contactgegevens Oogvereniging

Oogvereniging
Churchilllaan 11
3527 GV Utrecht
www.oogvereniging.nl
info@oogvereniging.nl
030-2992878

Contactgegevens Solutions Radio:

Solutions Radio
Kalfjeslaan 38
2623 AJ Delft
www.webbox.nl
015-2625955

Contactgegevens FabLab:

FabLab Den Haag
Van Alphenstraat 63D
2274NC Voorburg
www.fablabdenhaag.nl
070-3833188

Contactgegevens Koninklijke Visio:

www.visio.org
088-5858585

Contactgegevens Bartimeus

www.bartimeus.nl
088-7788899